

3166
Archiv der Zionitischen Org
W. Sächsischer strasse 8.

UJ KELET

ZSIDO-POSZTALAI-NAPILAP

RA
Egy hónapra — ck 35
Egy szám — 1-50

Szerkesztőség kiadó-
hivatal és nyomda
Cluj-Kolozsvár, St. Baron
L. Pop. (Brassai-utca) 10.
Telefon: Szerkesztőség
és kiadóhivatal — 977
Zs. N. Sz. — 558
Kéziratok kizárólag a
szerkesztőséghez cím-
zendők. Kéziratokat nem
adunk vissza.

1925 március 20 Péntek

Cluj-Kolozsvár * VIII. évfolyam * 66 szám

5685. Adár 24

Benes államkonceptiója

Az utópiák csak addig utópiák, míg a kény-
szerűségek realitásokká nem gyúriák őket. Hón-
apokkal ezelőtt egy elmélkedő széplélek: gróf
Condanhove-Calergi felvetette az európai Egye-
sült-Államok eszméjét, mint olyan eszmét, mely
egydül volna képes a divergens európai érde-
keket közös nevezőre hozni. Voltak — és több-
ségben voltak ilyenek — akik Condanhove
tervét jóindulatúan, vagy fölünyes rosszakarat-
tal mosolyogták le. És íme az elmélet elérke-
zett első biztató étapjához. Az idő, mely a
kényszerűségek termő talaja, az elméletet reali-
tássá fejlesztette. Ma már ott tartunk, hogy
Európa egyik legkiválóbb realpolitikusa: Benes,
csehszlovák külügyminiszter konkrét javaslatot
terjesztett a népszövetség elé új európai állam-
alakulatok létesítésére, melyből az európai
Egyesült-Államok nagyszerű ténye kelne életre.
Ez a konföderáció volna aztán garanciája az
európai békének.

Benes élesen látó és főleg előrelátó politikus.
Sémiesetire sem álmódzó és sémiesetire
sem fellengző idealista. Ha ő, akit bátran
nevezhetünk a cseh nacionalizmus egyik vezéré-
nek, — nemzetközi összeforrásban látja a béke
és maradáóság garanciáját, — úgy ennek
mélyes, megdöbbentő és tapasztalatokon
nyugvó okai lehetnek. Benes tisztán látja azt,
hogy az új nemzeti államok a maguk elszige-
teltségükben, mai földrajzi és gazdasági struk-
turájukban nem képviselik az erőt, amely
kulturájuk teljes kifejléséhez és fejlődésük
zavartalanágához szükséges volna. Miként a
társadalmak és osztályok életében az egyesülés
jelenti az erőt, úgy az államok erejét is csak
az egyesülés növelheti. Ha Benes indítványának
jelentőségét mérlegelni akarjuk, úgy elég, ha a
nacionalista sajtó felzúdulását vesszük figye-
lembe. Ez a legjobb mérteke annak, hogy ez
az eszme életrevaló, a békének igazi garanciája.
Mert a túlzó nacionalistáknak minden kedves a
világon, kivéve a béke. Az ő egzisztenciájuk a
békétlenség és zavaros nyuszik, érthető tehát,
ha kézzel-lábbal rugdalóznak az eszme ellen.
Csakhogy a világbéke ügye nem hangulatok,
nem pártzempontok kérdése, hanem végzetes
szükségesség, melyeknek jönniök kell
akkor is, ha nem akarjuk a jöttét. A világ-
béke életlehetőségek foglalatja, népek és fajok
egzisztenciájának garanciája.

Addig, míg humanitárius eszme volt csupán,
míg lelkesedő utópisták szavaltak róla és mellette,
— addig lehetett tamáskodni benne. De ma
már Európa és Amerika számára krónikus
kényszerre változott át a béke, a világbéke
akarása. Nem csoda: meggyülekeztek a felhők
az államférfiak feje felett. Kelet, a nagy me-
mento, a maga nagy eszmei és népi átsopor-
tulásaival, az orosz-japán szövetség a maga fe-
nyegető, vészes kilátásaival arra figyelmezteti
az illetékeseket, hogy jó lesz vigyázni. Ez ma-
gyarázza meg azt a sietséget is, mellyel Coolidge
elnök a leszerelési konferencia összehívását sür-
geti. A leszerelési konferencia tulajdonképen
első önvédelmi gesztusa az egyetemes európai
és amerikai fehér fajnak, melynek végre fel
kell oszudnia mámorából, egymás ellen törő,
vészes nacionalizmusából, hogy Kelet vésze-
delme ellen egyetlen táborba tömörülhessen.

Benes Coolidge akarátát, rejtett célját, önző
pacifizmusát politikai koncepcióba foglalta.
Ösztön és ész egyöntetű, egybevágó munkája
sugalmazta ezt a koncepciót, mely, — bár eszmei
tartalommal telítve lép a világ színe elé, —
valójában a legizőbb realitások foglalatja.

Ma még ellene szöghelhetnek, ma még lemo-
solyoghatják, de bizonyos, hogy az idő Benes-
nek fog igazat adni. Az idő, mely a kényszer-
űségek érlelője és az embereket, azok előíté-
leteit és akarátát végül is nagy céljaihoz idomítja!

Kikből fog állni a közlekedésügyi tanács

Az autonómia-törvényjavaslat adminisztratív rendelkezései

(Bucuresti-Bukarest, március 19. Az Uj Ke-
let tudósítójától.) Hirt adtunk már arról, hogy
a minisztertanács az utolsó módosításokat is el-
végezte a vasut-autonómia-ról szóló törvényja-
vaslaton és Vaitoiann közlekedésügyi miniszter
a törvényjavaslatot a parlament elé terjesztette.
Az új törvényjavaslatnak, amely a CFR. üzleti
adminisztrációját gyökerében szervezi át, már
több részletét is ismertettük és megírtuk, hogy
a vasut tulajdonképeni üzleti adminisztrációját
a közlekedésügyi minisztérium mellett szerve-
zett tanácskozási bizottság fogja végezni, amely
az összes kincstári változások és mindama kér-
déseket fog intézkedni, amelyek az általános
gazdasági helyzettel vannak összefüggésben. A
törvény értelmében a tanácskozási bizottság a
következő tagokból fog állni:

- a) A CFR. felügyelőbizottságának tagjai és
a CFR. vezérigazgatója.
- b) Az ipari és kereskedelemügyi miniszter
két delegátusa, akiket a nagykereskedők és
nagyiparosok közül fog kiszemelni.
- c) A földmívelésügyi miniszter két delegá-
tusa, akiket a nagybirtokosok és erdőtermelők
közül fog kiszemelni.

- d) A pénzügyminisztérium két delegátusa,
akiket a pénzügyi élet reprezentánsai közül
fognak kiválasztani.
- e) A kereskedelmi és iparkamarák szövetsé-
gének két delegátusa.
- f) A mezőgazdasági kamarák szövetségének
két delegátusa.
- g) A folyami és tengerhajózási társaságok
két reprezentánsa, akiket a közlekedésügyi mi-
niszter fog kijelölni, valamint ezen osztálynak
a közlekedésügyi minisztériumban lévő vezér-
igazgatója.
- h) A posta és távirida két reprezentánsa,
akiket a közlekedésügyi miniszter fog kijelölni.
- i) A posta és távirida vezérigazgatója.
- k) A kereskedelem és iparügyi miniszter
egy gazdasági tanácsosa.
- l) A földmívelésügyi miniszter egy gazda-
sági tanácsosa.
- m) A Banca Nationala két delegátusa.
- n) A vám vezérigazgatója.

A közlekedésügyi miniszter akkor hívja
össze a tanácskozási bizottságot, amikor éppen
szükségesnek látja, de legalább kétszer egy év-
ben és pedig április és október első napjaiban.

Benes az Európai Egyesült-Államokat propagálja

A nacionalista sajtó éles támadása

(Prága, március 19. Az Uj Kelet tudósítójától.) Jelentettük már, hogy diplomáciai körökben
nagy érdeklődéssel tárgyalják Benes csehszlovák külügyminiszternek új biztonsági tervezetét.
Benes ugyanis a népszövetség tagjai előtt feszelen megbeszélések során olyan biztonsági javas-
latokat indítványozott, amelyek újabb európai államcsoportok kialakulásához vezetnének. Terve
szerint Európában keleti, nyugati és északi államcsoportokat kellene létrehozni, ezeket pedig
egy Európai Egyesült-Államok címen összefoglalni. Az ilyen módon történő konföderáció legal-
kalmassabb lenne a népek békéjének biztosítására, különösen, ha a washingtoni leszerelési kon-
ferencia már ebben a szellemben folya le.

Az államcsoportok alkotmányának alapelve az, hogy mindegyik államcsoport köteles egy-
mást kölcsönösen támogatni a másik megtámadott határainak megvédésében. A csoportok között
vitas kérdéseket egy, a csoportokból egyenlő számarányban megalakított döntőbíróóság intézné
el megfelelően érvényesül. Egyidejűleg előkészítene a világbékeszervezetet.

Benes tervét a francia sajtó élénken kommentálja. Különösen a nacionalista lapok, élükön
az „Echo de Paris“, kritizálják a nagyszabású tervet, amelyet egyébként a cseh félhivatalos,
„Prager Presse“ is cáfolni igyekszik. Vannak azonban hírek, amelyek szerint Chamberlain a
tervet komolyan fogadta és a minisztertanácsban már jelentést is tett róla.

Görögország belép a kisantantba

(Belgrád, március 19. Az Uj Kelet tudósító-
jától.) Gavrilovics Panta athéni követ, a „Vreme“
munkatársa előtt nyilatkozott a jugoszláv-görög
szövetségi szerződés előkészítő munkálatairól. A
nyilatkozat során a követ annak a meggyőző-
désének adott kifejezést, hogy Görögország a
közélejtőben kérni fogja a kisantantba való fel-
vételét. Közlekedési felvilágosításokat Gavrilovics
a nagyjelentőségű tervre vonatkozólag nem
adott, de ez a kijelentése a „Vreme“ szerint
helyet ad annak a feltevésnek, hogy Görögor-
szágnak a kisantantba való felvételéről már
eszmecsere folyt Belgrád-Prága és Bukarest
között.

Nincsics külügyminiszternek egyébként régi
terve, hogy a kisantant szövetségét Görögország
felvételével a Balkánra is kiterjesszék. Most az
a kérdés merült fel, hogy ezt egy balkáni kis-
antant formájában valósítsák-e meg, amely
Jugoszláviából, Romániából és Görögországból
állana és a jelenlegi kisantanttal párhuzamosan
működne, vagy pedig a régi kisantant kereteit
csupán kibővítenék. Erről a kisantant külügy-
miniszterei, Benes, Duca és Nincsics a legköze-
lebb Bukarestben megtartandó konferenciájukon
fognak dönteni.

A kisantant problémáiról egyébként a
„Manchester Guardian“ egyik legutóbbi száma
„Ausztria utódai“ címen hosszabb cikkben fog-

lalkozik és sok érdekes megfigyelést szögez le.
„A kisantantot, írja a lap, a Magyarország-
tól való félelem szülte meg, célja a közös vé-
dekezés volt. Magyarország azóta a népszövet-
ség felügyelete alá került, s így a kisantant
magamatól gyengült. A kisantant szövetsége
elvben kitűnő, de a gyakorlatban nem segíti
elő kellő mértékben Európa harmóniáját.

Ha a monarchia utódai visszaemlékezve el-
nyomottságuk szenvedésére, nem estek volna
hatalmi mámorba, akkor mai helyzetük jobb
volna. Ma a problémák legfontosabbjai hason-
lítanak a Habsburg-monarchia problémáihoz.

Megoldásukat azonban alig veszik komo-
lyabban, mint a régi monarchiában. Még a
csehek is erősen kétesen kezelik a szlovák kér-
dést, amit a cseh-barát Scotus Viator is meg-
állapít. A szerbek is imperialista nyomokon
haladnak. A kisantant nagy hibája, hogy a
katonai hatalmat fontosabbnak tartják a belső
konzolidációnál.

A cseheknek, románoknak, jugoszlávoknak
és lengyeleknek ma kétszer annyi katonájuk
van, mint a legnagyobb katonai hatalomnak,
Franciaországnak.

A bukaresti konferencián minden résztvevő
államnak egyforma bajai vannak: a nagy had-
sereg, a rossz gazdasági helyzet, elhanyagolt
kereskedelem és elégedetlen kisebbségek.

Székely János

Az erdélyi újságírásra ma a halál fekete árnyéka esett. A közvéleményt irányító kis csoportja, a szépet keresők, a közjót szenvedélyesen akarók kis taborába döbbenetesen szakadt le a hír, hogy Székely János a harcosok egyik legjobbjára, fiatalon, magvas munkássága javában hirtelen kidőlt.

Különös élet hamvadt ki vele, egy élet amely a maga meghatározottságát bekapcsolni tudta világproblémákba, lázasan tudott izgulni kartársi érdekek mellett olyan szociális igazakért, amik az egész világ társadalmát érintik, az ország gazdasági érdekeinek fölmerése mellett világgazdasági horizontokra mutatott és rajongó volt. Egy vers ringó ritmusa, egy találó kifejezés távlata, egy gondolat újszerűsége ezt a társadalmi problémákra berendezett lelket új-jongó örömmel permetezte.

A háboru előtt már aktív, sokat dolgozó, sokat gondolkodó újságíró volt, szív és temperamentum tartották benne az egyensúlyt és a háboruban írott cikkeiben a tömegek vérzéséért mindig is követelte az ellenértéket: a tömegek jogait, szabadságát és gazdasági érvényesülését.

Harminchárom évet élt. Köztisztelőben élő iparos apja Szabadkán kereskedőt akart nevelni belőle, el is végezte Pesten az akadémiát, de nem lett kereskedő. Iráskészsége, szociális érzéke és újságírói talentuma a sajtó és a munkásmozgalmak felé irányították. A „Bácsmezei Napló“-nál kezdte újságírói pályafutását, ahol négy évig dolgozott. Egyidőben a szakszervezeti életben is dicséretes oktató munkát végzett.

A budapesti „Népszavá“-hoz küldött cikkei a szociáldemokratapárt megbecsülését szereztek számára és aligazgatónak delegálták a munkásbiztosító pénztárhoz. Székely János azonban nem akart szakítani az újságírással. Nagyváradra ment, ahol a „Szabadság“-nál, majd a „Nagyváradai Napló“-nál működött. Világos cikkei, okos kritikái, finom tollal, essayszerűen megírott irodalmi ismertetései, szép versei révén megnyílt számára az az exkluzív irodalmi kör, amely „Holnap“ névvel az ország legértékesebb lírikusait egyesítette. A forradalomban a váradi nemzeti tanács tagja lett, majd Budapestre került a „Népszavá“-hoz, ahol a diktatura bukásáig dolgozott. A fehér terror üldözése elől Romániába menekült. Itt előbb a kolozsvári „Küzdelem“ című laphoz jött és a szocialistapárt mérsékelt szárnyához szegődött, majd a „Consum“ irányító munkatársa lett. Szerkesztette a Közgazdasági Evkönyvet és lelkesedéssel és kollégialis szeretettel dolgozott az újságírók gazdasági nivója emeléseért.

Az újságírószervezet a következő gyászjelentést adta ki:

Az Erdélyi és Bánsági Népkisebbségi Újságírók Szervezetének Elnöksége szomorúan adja tudtára az erdélyi közönségnek, hogy

Székely János

az Újságírószervezet elnöki tanácsának tagja, az Újságírókban igazgatója, a „Consum“ főszervezője

néhány napos kinos betegség után, munkás életének 34-ik évében, március 19-én, déli 12 órakor meghalt. Megboldogult kartársunk büszkesége volt az erdélyi sajtónak, fáradhatatlan munkása az újságírói közéletnek s megteremtője olyan újságírói intézményeknek, melyek meg fogják őrizni lelkes éstevékeny szellemének emlékét.

Korán elhunyt kartársunkat az Újságíró Szervezet halottjának tekintjük s folyó hó 20-án délelőtt 1/2 10 órakor temetjük el Str. Feleacului (Tordai-ut) 31. sz. gyászszobából.

Az Újságíró Szervezet Elnöksége

Pusztító szélvihar az Egyesült-Államokban

Több mint ezeröttszáz ember az áldozat

(Newyork, március 19. Az Uj Kelet tudósítójától.) Hatalmas szélvihar dühöngött az Egyesült-Államok területén, mely végigszántott Illinois államon és szomszédos területein elsepréssel fenyegetve mindent, ami útjába került.

Az óriási forgószélvihar Murphisboróban több száz embert megsebesített.

Illinois déli részén pedig ugyancsak számos emberáldozatot követelt.

Az utolsó amerikai jelentések a viharral kapcsolatosan olyan döbbenetes eseményekről számolnak be, amelyek hosszú évtizedek óta nem ismétlődtek. A jelentések szerint

a forgóvihar csaknem teljesen elseprerte a földszinéről Murphisboro, Decoto és Bush városokat.

A nagy tragédiáról, amely ezekben a városokban a vihar nyomán lezajlott, megdöbbentő képet nyújt

Jelentkezett a mérai asszony gyilkosa az ügyészségen

A hitvesgyilkos paraszt lelkifurdalásaitól akart szabadulni

(Cluj-Kolozsvár, március 19. Az Uj Kelet tudósítójától.) Az Uj Kelet adott elsőnek hírt arról a borzalmas gyilkosságról, mely a Kolozsvár melletti Méra községben történt. Közöltük tegnapi számunkban, hogy Simon Jánosné, egy falubeli parasztasszonyt, meggyilkolva találtak szobájának közepén s a fején látható sebekből azt lehetett következtetni, hogy a gyilkos fejszével végzett áldozatával. A gyanu a meggyilkolt asszony férjére terelődött, aki a gyilkosság napján elbujdosott a faluból. Az ügyészség azonnal megkezdte a nyomozást, Macedonescu ügyész dr. Dunca vizsgálóbíróval és dr. Hosszu városi orvossal kiszállott a helyszínre a szükséges intézkedések azonnali megtételére. A vizsgálatnak az lett az eredménye, hogy körözövelet adtak ki az eltűnt Simon János elfogatása érdekében.

Ma reggel azonban egy átfázott, reszkető öreg ember jelentkezett Macedonescu ügyésznél.

— Simon János vagyok — mondotta. Én vagyok az a mérai gazda, aki meggyilkolta feleségét. A gyilkosság után elbujdostam, mert féltam a bűntetéstől. A bujdosást azonban nem bírtam tovább. Lelkifurdalásaim vannak, amelyek állandóan kínoztak. Itt vagyok, tessék megbüntetni.

A bécsi nagyhitközség a héber egyetemért

A hitközség hivatalosan állást foglalt a Keren Hajjeszód mellett

(Bécs, március 19. Az Uj Kelet tudósítójától.) A bécsi zsidó hitközség tegnap délelőtt rendkívüli közgyűlésben foglalt állást a Keren Hajjeszód és a jeruzsálemi héber egyetem megnyitása ügyében. Ezt az állásfoglalást történeti tényként kell feljegyezni, mert a bécsi hitközség, amely annak idején, amikor Herzl Tivadar kibontotta a cionizmus zászlaját, legelősebben foglalt állást a cionizmus ellen. A hitközség ezuttal elhatározta, hogy a Keren Hajjeszódnak javára huszezer sillinget, vagyis kétszázmillió osztrák koronát adományoz.

A határozat ünnepi fogalmazása így hangzik: A bécsi izraelita hitközség nagy megelégedéssel köszönti a héber egyetemnek Jeruzsálemben való megnyitását, amely a zsidó törtérianak új korszakát nyitja meg.

A zsidó diákság állandó üldözése, a részint törvényes, részint tényleges bevezetése a numerus klauzuszának a keleti és középeurópai államokban tanulni szerető ifjúságunkat tanulmányaik folytatásában veszélyezteteti. Ez az ifjúság kétségbeesésében és benső meghasonlásában gyakran arra szorul, hogy abbahagyja tanulmányait. A héber egyetem megnyitásával ez ifjúság számára, amely őseink országában akarja megalapozni jövőjét, lehetővé válik, ha majd a főiskola teljesen kiépül, egy olyan egyetemet látogatni, amely nem ismeri a gyűlölet és üldözés szellemét.

A héber egyetem megnyitása jelenti egyúttal a zsidó újjáépítés munkájában azt a fontos határkövet, amely a régi otthonunkban, Palesztinában meg fogja mutatni az egész kulturvilágnak, hogy a zsidó nép újjászületése nemcsak a zsidó telepítések fizikai és materiális újjáépítésére szorítkozik, hanem megteremti alap-

a nagyszámu halottak és sebesültek száma. Hozzávetőleges számítás szerint több mint ezeröttszáz áldozata van a viharnek halottakban és sebesültekben. Az anyagi károk pedig még megközelítőleg sem becsülhetők fel.

A telefonvonalak megrongálása miatt egyébként csak zavarosan érkezők hírek a szerencsétlenségről. A halottak száma óráról-óra nő. A kórházakban kezelés alatt álló sebesültek száma meghaladja az ezret. A vihar folytán leginkább templomok, iskolák rongálódtak meg.

A legnagyobb volt a forgószél dühöngése Westfrankfortban, ahol hétszáz ember meghalt.

Murphisboro lángokban áll. A vízvezetékek teljesen elpusztultak, a villany elromlott, úgy, hogy a mentés teljesen lehetetlenné vált. A lakosok számai hiányosan felöltözve félrútlán szaladgálnak az égő utcákon.

Az ügyész kérdéseire elmondta, hogyan történt a gyilkosság. Kedden reggel — mondta — összevesztam a feleségemmel, melynek folyamán az asszony engem többször arculütött, sőt letepert a földre és rugdálni kezdett. Engem erre elfutott a méreg, felugrottam, felragadtam a sarokban heverő fejszét és feleségem fejére vágtam vele. Arra kijózanodtam és megpróbáltam feleségemet feléleszteni, de már akkor halott volt. Akkor eszméltem rá borzasztó cselekedetemre. Kis élelmiszert vettem magamhoz s két napig a határban bujdostam. De már nem bírtam tovább és mostan jelentkeztem. Itéljenek el, ügyész ur.

A vallomásra Macedonescu ügyész elrendelte az öreg gazda letartóztatását. A helyszíni vizsga alkalmával kihallgatták a gyitkos szomszédjait. Ezek elmondották, hogy Simon János már hosszú idő óta rossz viszonyban élt feleségével és a veszekedések mindennaposok voltak közöttük. Az embert különben verekedős természetűnek ismerték, aki fiatal korában réme volt hat falunak. Az újabb vallomások folytán a vizsgálat, amely magát a gyilkosságot illeti, már félig-meddig befejezettnek tekinthető.

jait egy zsidó szellemi centrumnak is. A zsidó nép évezredekén át való galut vándorlása közben mindig is fejlesztette szellemi kincseit.

A zsidó szellemi élet sehol sem tudott gyökeret verni, mert a türelmetlenség vihara darabokra szaggatta e kincseket. A héber egyetem felállítására azonban biztosítani fogja a szellemi munka új otthonát a zsidók számára, de egyúttal vendégszerető hajlékot ad minden nép tanítójára és tanítványára számára.

A bécsi zsidó hitközség a legszívélyesebben köszönti ezért a héber egyetem megnyitásának történeti aktusát és annak a reményének ad kifejezést, hogy az Erec Jisraelben megkezdett újjáépítési munka érdeklődésre talál a zsidó közélet legszélesebb köreiben és biztosítja rokonszenvéről mindazokat a férfiakat, akik a héber egyetem megnyitása körül érdemeket szereztek.

A hitközség képviselőtanácsa pedig elhatározta, hogy az előljáróság plénuma elé a következő javaslatot terjeszti:

A bécsi izraelita hitközség elhatározta, hogy a Keren Hajjeszód javára huszezer sillingből álló összeget folyósít.

A javaslatot egyhangulag, nagy lelkesedés közepette fogadta el a közgyűlés, amely ezután hozzájárult az 1924. évi zárszámadáshoz és egyúttal megszavazta az 1925. évre előirányzott költségvetést.

Üzletátszervezés miatt, kalapok, fehérneműek és uridivat cikkek 20% árengedménnyel lesznek eladva Papp Sándornál Cluj, Piata Unirii 8.

A német elnökválasztási harc

A vérvád az agitációs eszközök között

(Berlin, március 19. Az Uj Kelet tudósítójától.) Berlini parlamenti körökben az a hír járja, hogy a nemzeti szocialisták, a német munkáspárt fajvédő szövetsége javaslatára, elhatározták, hogy Ludendorff tábornokot jelölik a birodalmi elnöki székbe. Egyidejűleg a birodalmi blokkban tömörült pártok is ülést tartottak, melynek elnökelője: Jarres, az ülés keretében elmondotta programbeszédét. Jarres feladatát tüzte ki a weimari alkotmány megvédését, amelyet azonban nemzeti keresztény-szociális alapon továbbfejlesztendőnek tart. A pártok Jarres beszédét lelkesedéssel fogadták.

A jobboldali sajtó elnökválasztási agitációjára jellemző, hogy a „Deutsche Tageblatt” című lap a lap első oldalán, a Konitzer-féle gyilkosság huszonöt-éves évfordulójának alkalmából ismét vérvád meséjét rangatja elő. A lap, melynek Wulle a vezére, azzal igyekszik a vérvád meséjét a zsidók ellen kihasználni, hogy a Konitzer-féle gyilkosság titokzatoságára még ma sem derült fény, ami amellel bizonyít, hogy a zsidók tényleg elkövették a rituális gyilkosságot. A lap feltűnő véres és éles hangon tárgyalja az esetet és arra a konklúzióra jut, hogy a rituális gyilkosságoktól a zsidók ma sem idegenkednek.

Egy bemutató-epilógusa

Magunkfajta újságíró ember hozzá van szokva ahhoz, hogy ne csodálkozzék semmin se. A szenzációk műhelyében nem is nagyon ér rá az ember, hogy szélesre tássa el a száját az álmélkodástól, ha valami rendkívüli históriáról hoz hírt a táviró, mert mielőtt még a friss szenzáció bent a szerkesztőségben egy kicsit felmelegedne, sebtiben le kell önteni néhány színes szóval, hogy a nyájas publikumnak legyen mit fogyasztania a reggeli kávéja mellé.

Valóban szörnyű dolognak kell annak lennie, amitől a szenzációból hivatásszerűleg élő újságíró vasidegze is megrendül. S nem tagadjuk, most valami olyasmi történt velünk, hogy a nagy álmélkodásból sehogy sem tudunk felocsudni.

Ne tessék megijedni és nem muszáj mindjárt a legrosszabbra gondolni. O nem. Nem tört ki a világorradalom, sőt arról sincsen szó, hogy a féltékenyen őrzött világéke állott volna fejetetejére, egyelőre csak az történt, hogy Janovics Jenő, a kolozsvári magyar színháznak egyébként derék directora megharagudott a kolozsvári színi-kritikusokra. Őszintén szólva nem is ez a legnagyobb baj, bár — ne tessék nevetni — ez elegendő volna ahhoz, hogy mindnyájan nagy buslakodásnak érezzük jobb sorsra érdemes fejünket. Mert hát a direktor ur nagyon megharagudott azokra a színi-kritikusokra, akik Pálffy né, Gulácsi Irén darabjának bemutatója alkalmából azt találták írni, hogy az állítólagos sikertelenségnek a színház volt az oka.

A direktor ur szörnyű mérgében elővette peniculusnak is beillő tollát, bemártotta harmincszázalékos vitriolba, óvatosan behuntya a szemét, aztán elkezdett vele döfködni jobbra is, balra is. Így esett az meg, hogy mi, újságírói elveinkkel ellentétben, kénytelenek voltunk szélesre eltáncolni a szánkát, mert az éktelen nagy döfködés közepette a peniculus felénk is döfött két-háromszor és a vitriolból ránk is freccsent egy jókora adag.

Lelkünkre mondjuk, hogy Janovics Jenő mérges stílusztikai gyakorlatát nem féljük azokat a kolozsvári színikritikusokat, akik a színházat okolják a sikertelenségért és akikkel ilyenformán Janovics Jenőnek oka volt polemizálni, de az isten szerelméért, mit akar a direktor ur az Uj Kelet színikritikájától, aki a kolozsvári sajtóban egyedül emelt szót a színház védelmére, amikor kifejezetten megírta, hogy sem a rendezést, sem az igazgatóságot egyáltalában nem terheli hiba a bemutató állítólagos sikertelenségéért.

Bizony fájó szívvel kell bevallanunk, hogy Janovics Jenő igazgatóról, akinek a kvalitásait eszünk-ágában sincsen kétségbevonni, nagyon megrendült az eddig kialakult véleményünk. Mindig azt hittük róla, hogy alapos, komoly ember és sohse tételeztük volna róla fel, hogy kirohanjon egy kritika ellen, amelyet el sem olvasott. Mert hiszen, hogy az Uj Kelet recenzióját el sem olvasta, ahhoz kétség sem fér. Így jutott Janovics Jenő, talán jobb meggyőződése ellenére, abba a szerencsétlen helyzetbe, hogy imaginárius támadását tárgyi adatok helyett kiségyerkes nyelvöltögetésekkel kellett alátámasztania. Egyszer gyermekkoromban az elemi iskolában, azt találtam mondani, hogy a tehén tölgye. Azóta pajtasaim, ahol láttak, mindentütt utánam kiabáltak: tölgye, tölgye, tölgye. Akkor,

nem tagadom, sokat sirtam ezért a csufolódásért, de túléltém. Janovics Jenő — ég tudja miért — most ezzel a gyerek-argumentummal jött elő, hogy ki-parrirozza a nem létező támadásunkat és színikritikusunkra egy jelentéktelen régi elírás miatt, amit már rajta kívül mindenki elfelejtett, kiölti a nyelvét és csufondárasan mondja: Georg Kaiser.

Kár ezért a szót pocsékolni és inkább arról az izléstelenségről szeretnénk beszélni, hogy Janovics Jenő többek között azzal a kijelentéssel vádolja meg színikritikusunkat, hogy ő füttyöl a magyar színházra, a színészekre és a magyar kultúrára. „Ne tessék később azt mondani, hogy tréfa volt”, — írja Janovics Jenő kellő óvatosságból zárójelbe között,

Chamberlain nyilatkozik a garanciajavaslatokról

Az angol külügyminiszter a világéke érdekében akarja a németeket a népszövetségben latni

(Genf, március 19. Az Uj Kelet tudósítójától.) Chamberlain angol külügyminiszter a genfi angol követségen Herriot-val való találkozására után fogadta a sajtó képviselőit és hangoztatta, hogy Herriot-val való tárgyalásai során a genfi jegyzőkönyv kérdését nem érintette.

— Néhány könnyet ontottam — jelentette ki az angol külügyminiszter — és sajnálkoztam a genfi jegyzőkönyv sirja fölött, de a jegyzőkönyvről nem disputáltam.

Chamberlain szerint a tárgyalások gerincét a német garanciajavaslatok képezték. E problémák fölött a jövőben is élénk diskusszió várható. Meg fogják vizsgálni mindenekelőtt, hogy a javaslatok milyen előnyöket ígérnek és milyen intézkedéseket tesznek szükségessé.

Az újságírók megkérdezték Chamberlain véleményét Németországnak a népszövetségbe való fölveteléről.

— Németország fölvetése most már tisztán a németek dolga. Európát a németeknek a nép-

nyilván azért, mert jól értesült informátorai még a cikk megírása előtt felvilágosíthatták, hogy tényleg tréfáról volt szó. Színikritikusunk az újságíró klubból lejövet hajnalában a színház egyik tehetséges művésznőjének, aki arra kérte, hogy füttyöljön egy kocsit után, azt találta mondani, hogy: „én tudok füttyölni a színészekre, tudok füttyölni a kultúrára, meg az egész világra, de a kocsisra ez esetben nem tudok füttyölni, mert az nagyon messze van.”

Kár volt ebből az egyébként jól sikerült szövegből tendenciózusan nemzeti sérelmet csinálni, mert a vélt sérelem ugyan elérkezetheti egy-némely agg nő szívét, de ettől még sem a Gulácsy-darab, sem a színház nem lesz jobb. j. f.

szövetségben való részvétele nélkül lehetetlen újjá építeni. Egy ötös paktum — Németországot is beleértve — minden fenyegetett országhatárt megtudna védeni.

— Mit szól exellenciád a tervezett leszere-
lési konferenciához?

— Angolország — felelte Chamberlain — hajlandó minden olyan konferenciában résztvenni, amely sikerrel kecsegtet és így természetesen a leszerelési konferencián is.

A kölni zóna kiürítéséről kijelentette, hogy e kérdést a szövetségesek ellenőrzőbizottságának jelentése kapcsán Herriot-tal egyetemben alapos vizsgálat tárgyává tette. Hangsúlyoztuk — ugymond — a jelentés opportunitását, de nem határoztunk e kérdésben. Nyíltan kijelentettem Herriotnak, hogy a béke iránti áhítózás az egész világon olyan nagy, hogy ezt bizony számításba kell venni. Okosabb dolog a jelentést titokban tartani, mint kiadni, nehogy Németország újabb izgalmak elé kerüljön.

Atszervezik a kormányt?

(Bucuresti-Bukarest, március 19. Az Uj Kelet tudósítójától.) A nemzeti párt bukaresti hivatalos lapja a „Románia” mai száma arról ad hírt, hogy a miniszterelnök a kormány átszervezésének gondolatával foglalkozik. A hír szerint Mardarescu hadügyminiszter, a nagyvezérkar főnöke lesz és Lupescu tábornok lesz a hadsereg vezérfelügyelője. A hadügyminiszteri székre Vaitoiánu közlekedésügyi minisztert emlegetik, míg az új közlekedésügyi miniszter hir szerint Tancred Constantinescu jelenlegi kereskedelemügyi miniszter lesz.

Törvényszék elé került a Westen zománcedénygyár huszonnégymillió vambírsága

(Cluj-Kolozsvár, március 19. Az Uj Kelet tudósítójától.) Szenzációs vámpert tárgyalását kezdte meg tegnap a kolozsvári törvényszék büntető tanácsa. A per anyagát a Westen medgyesi zománcedénygyár 24 millió vambírsága képezte, amellyel a gyárat, a vámigazgatóság felterjesztésére, a pénzügyminisztérium sújtotta. A vállalat nem nyugodott bele a pénzügyminisztérium határozatába s másodfokon a törvényszékhez folyamodott az ítélet megváltoztatása végett.

A vámpert tegnapi tárgyalására a tárgyalótermet zsufolásig megtöltötték az érdekeltek. Jellemző a per nagyságára az, hogy csupán a vállalatot mintegy tíz ügyvéd védte. A tárgyalás megnyitása után a referens bíró felolvasta a perre vonatkozó összes aktákat, melyeknek alapján az elsőfoku ítélet ki lett mondva.

A Westen zománcedénygyár 1922-ben alakult. Mint az ausztriai hatalmas tőkével dolgozó Westen-koncernnek romániai ipartelepe. S tekintettel arra, hogy elsőrendű közszükségleti cikket állított elő, a vállalat megkapta a kormánytól az összes ipari és szállítási kedvezményeket. A kormány ezekkel az előnyökkel abszolút versenyképességet biztosított a nemzeti ipar fejlesztése szempontjából nélkülözhetetlenek tartott üzemnek.

Tekintettel arra, hogy a Westen-üzem Romániában az egyetlen jelentékeny kapacitású zománcedénygyár, az ország szükségletét nem tudta kellőképpen fedezni, mivel nem rendelkezett olyan nagyszabású technikai apparátusokkal. A vád szerint azonban a gyár ahelyett, hogy fokozatosan igyekezett volna nagyobbítani az üzemet, felhasználva az állam által nyújtott előnyöket, olyan lépésre határozta el magát, ami egy ilyen hatalmas tőkével dolgozó vállalatnál szinte érthetetlen. Az üzem ugyanis külföldön hatalmas nyersanyag-megrendeléseket tett, amelyek behozatala alkalmával hetvenöt százalékos vámmentességen kívül negyvenöt százalékos szállítási refakciót élvezett. A vámpertóság felterjesztése

szerint a gyár visszaélt ezekkel a kedvezményekkel. Ezeket a visszaéléseket a deklarációknál és a vámárak kezelésénél követte el. A félkész árukat nyersanyagként deklarálta. A kész gyártmányukat pedig félgyártmányoknak. Ezenkívül a csomagolás között olyan vegyi anyagokat és papírárakat csempésztek be, amelyekkel súlyosan károsították meg az állatot és a kereskedelmi és iparvállalatokat. A vámpertóság azt a vádat is felsorakoztatta a Westen üzem ellen, hogy olyan gépeket és szerszámokat hozott be, melyeket a gyár nem használt fel. Többek között mezőgazdasági gépekről is szó esett.

A pénzügyminisztérium vezérigazgatósága 1925 január 23-án kelt 18.347 számú végzésével a vámtörvény 89., 199., 193., 219. szakasza értelmében elkövetett vámvisszaélésekben vétkesnek találta a gyárat. Megállapította, hogy körülbelül 4.694.051 lej kára van az államnak a hamis deklaráció következtében s ezért a medgyesi Westen zománcedénygyár részvénytársaságra 18.776.206 lej vambírságot rótt ki. De emellett meg kellett térítenie a négy milliót meghaladó vámmilletéket. A pénzügyminisztérium továbbá zárlatot kért az összeg biztosítása érdekében a vállalat összes ingó és ingatlan vagyonára.

A törvényszék büntető tanácsának, mely ebben a hatalmas perben ítélkezni fog, Petrescu törvényszéki elnök volt a vezető elnöke. A tanács tagjai Danilescu és Pacurariu törvényszéki bírákból állottak. Maga a referenda azonban olyan sok időt vett igénybe, hogy a védőbeszédok folytatását és az ítélet kihirdetését az elnök holnapra tüzte ki. A tárgyalás további menetéről, a gyár álláspontjától és az ítéletről részletesen beszámolunk annak idején.

* Oradea-Maren hírdetéseket, előfizetéseket felvesz és reklamációkat elintézt az Uj Kelet nagyváradi képviselője, Blum Zsigmond. (Ezerévi emléktér) Parcul Eminescu 2. sz. (Ernyőzlet).

Mi okozta az olasz fémipari sztrájkot?

Fascista és szocialista munkások harca

(Róma, március 19. Az Uj Kelet tudósítójától.) A lombardiai fém- és vasipari sztrájk egy fascista és szocialista sztrájk eredménye. Míg a fascista munkástelepek megelégedtek a felemelt munkabérekkel és a megszavazott drágasági pótlékokkal és hajlandóknak mutatkoztak a munka felvételére, addig a szocialista szakszervezetek egy teljesen új megállapodást akartak a bértarifákra vonatkozólag. Követelték a minimumot és a béreknek az index-számmal időről-időre való revízióját. Kijelentették, hogy ha a fascista el is fogadják a béremelést és ezzel megelégszenek, ők továbbra folytatni fogják a bérharcot.

A fascista munkások és a fémipari gyárosok között létrejött megállapodások szerint a munkások napi két líra husz centimes bérjavítást kapnak. Fainacci fascista párttitkár, aki részt vett a tárgyalásokon, ma délután visszatért Rómába, hogy Mussolininek, aki személyesen interveniált a sztrájk ügyében, jelentést tegyen. A fascista sajtó hangsúlyozza, hogy a sztrájk folytatása már nem gazdasági, hanem politikai manifesztáció, amit a kormányon kötelessége elnyomni.

A monfalconei kerületben a fascista szakszervezetek szintén folytatják a sztrájkot és pedig azért, mert a munkások és munkaadók között differenciák merültek fel a sztrájknapokért való bérek fölött. Tegnap délután Milanóban a rendőrség feloszlattott egy fémipari munkások által összehívott gyűlést.

Amikor a gyilkosnak interjú kell csinálnia a koronatanúval

(Newyork, március 19. Az Uj Kelet tudósítójától.) Az Egyesült Államok hírlapjáról társadalmában nagy megdöbbenést keltett az a borzalmas öngyilkosság, amellyel a „Tribune” című newyorki lap egyik fiatal és tehetséges riportere, George Crane eldobta magát életét. George Crane a hatalmas újságalotának tizenötödik emeletéről levetette magát az utcára, ahol szerteszert tagokkal találtak rá holttestére. Az öngyilkosság előtti napon ugyancsak a „Tribune” című lap egyik segédredakcióját Bill Simons-t meggyilkolva találták lakásában. Hogy a gyilkosság és öngyilkosság között nagyon is szoros összefüggés volt, az nagyon hamar kiderült abból a levélből, amelyet George Crane írásban találtak és ami beszédes bizonyítéka annak, hogy a véletlenek közrejátszódása mégis akkor is kipattanja a bűntényt, ha a gyilkos a legagyafurtabb ravaszúsággal tünteti el a nyomokat. Crane hátrahagyott levele így szól:

Meggyilkoltam Bill Simons-t. Megölttem, mert akadályokat gördített a karrierem elé és minthogy ő volt az egyedüli, aki tudott arról, hogy gyűlölöm őt, bizonyos voltam abban, hogy senki sem fog rám gyanakodni. Meg kell adni, hogy a rendőrség és az újságok pompásan dolgoztak és különös elismerés illeti azt a fiatal kollégámat, aki az összes körülmények mérlegelése után holtbizonyosan megállapította, hogy az áldozatot egy bottal ütötték le. Én az asztali telefon kagylójával ütöttem le Simons-t, ami tényleg egy botnak felel meg. Amikor holtan a földre fogott, egészen mechanikusan mindent elrendeztem a szobában s anélkül, hogy valaki is észrevett volna, eltávoztam onnan.

Ma reggel a szokásos időben leültem az asztalomhoz és éppen jól sikerült tettetéssel sajnálkoztam kollégáim előtt Simons borzalmas halála fölött, amikor egy boy jött főszerkesztőnkkel azzal az üzenettel, hogy nyomban menjek ki Simons lakására és irjak riportot a rendőrségi vizsgálat menetéről.

Utközben éppen a lehetőségeket mérlegeltem, tudniillik a newyorki rendőrség nyomban a gyilkosság után letartóztatott egy Robinssohn nevű embert, aki szerencsétlenségére néhány perccel előttem járt Simonsnál és az ő látogatásáról a szolgaszemélyzet tudott. Ő volt az egyetlen ember, akivel találkoztam, amikor benyitottam Simonséhoz és aki még az ajtóban tüzet kért tőlem. Robinssohn volt az egyedüli, aki látott engem Simonséhoz meeni és bár csak a felvillanó gyufa fényénél láthatta arcomat, mégis félttem attól, hogy felismerhet. Értettem, hogy teljesen megnyugodtam, amikor Simons lakásán a rendőrfőnököt meghallottam, hogy Robinssohnt szabadlábra helyezték és teljes hidegvérrel csevegtem a rendőrtisztekkel a gyilkosság körülményeiről. Néhány perc múlva újra nyugtalan lettem, amikor a rendőrfőnök közölte velem, hogy Robinssohnt a lakásra rendelte, hogy a gyilkosság helyszínén tegyen újra vallomást. Kijelentettem, hogy én nem várhatom meg Robinssohnt és visszasiettem a redakcióba.

Szerkesztőségi asztalomnál sebtében egy igen rossz riportot írtam a vizsgálatról és a cikket egy boy-jal küldöttem el a főszerkesztőnek. Rövid idő múlva a házteléfonoon keresztül főszerkesztőm heves szemrehányásokkal illetett, hogy miért nem vártam be Robinssohnt, hiszen ha vele beszéltem volna, a riport kétségtelenül érdekesebb lett volna. Közölte velem azt is, hogy ő telefonon beszélt a rendőrfőnökkel, aki megígérte neki, hogy a cikk érdekében néhány percre Robinssohnnal együtt átjön a

szerkesztőségbe és készüljek el, mert én fogom meginterjúvolni. Halálsápadtan ültem az asztalomnál percekig, amikor az üvegajtón keresztül láttam, hogy a rendőrfőnök Robinssohnnal együtt főszerkesztőm szobája felé tart. Hamar átküldtem egy ódultat főszerkesztőmnek, hogy nyomban megyek én is és sebtében megírtam ezt a néhány sort és kész vagyok a tervemmel. Mielőtt még Robinssohn felismerhetne, ledobom magam a tizenötödik emeletről. George Crane

A magyar ellenzék visszautasította Bethlen választójogi javaslatát

(Budapest, március 19. Az Uj Kelet tudósítójától.) A magyar nemzetgyűlés választójogi bizottsága folytatta a választójogi tárgyalását Kállay Tibor volt pénzügyminiszter elnöklésével. A tárgyaláson a kormányt Bethlen miniszterelnök és Rakovszky belügyminiszter képviselték. Szily Tamás, az első felszólaló, az egységspárt nevében elfogadja a javaslatot és helyesli a nyílt szavazás fentartását. Utána az ellenzéki pártok nevében Szilágyi Lajos és Vázsonyi Vilmos mondtak nagy beszédeket, amelyekben kifejtetni igyekeztek, hogy egyedül az általános, titkos választói jog a helyes választói rendszer. A nyílt szavazás túlhaladott dolog s csak hátrányokkal jár. Szilágyi megemlíti, hogy még felekezeti szempontból sem helyes, mert a nagy keresztény tömegeket zárja ki a szavazásból.

Annak idején Tisza István is azt ajánlotta barátainak, hogy a titkos szavazás mellett foglaljanak állást. Ő maga csak azért állott ezzel szembe, mert a titkos szavazással egész élete művét dezavualta volna. Vázsonyi szerint Bethlen a mai házszabályok mellett nyugodtan megadhatja az általános titkos választói jogot is, hiszen bármi történjék a választásokon, a parlamentben ugys ő az úr. Nyílt szavazás

mellett a föld alatt bujkáló gondolkodás fejlődik ki, mert igen sokan nem merik meggyőződésüket nyíltan vallani. Az általános titkos választás különben sem jár mindig együtt a politikai radikálizmus megővekedésével. Amerika és Svájc példája igazolja, hogy lehet a titkos választás konzervatív is. A javaslatot az ellenzék mindkét szónoka visszautasítja.

A nemzetgyűlés választójogi bizottságában ma Huszár Károly, aki különben nem tagja a bizottságnak, a következő határozati javaslatot nyújtotta be: Előterjesztem a kormányjavaslat-hoz a módosítást, amely szerint a kerületenkint megejtendő választásokon felül a mandátumok husz százaléka országos listák alapján titkosan töltessek be. Ezért a szavazás kettős szavazati jog alapján történjék, egyikkel a kerületben többségi alapon, a másikkal az országos listajstrom szerint, titkos képviselet alapján szavazzanak a választók. A szavazás egyszerre tartassék meg kerületenkint. Az országos listajstromokat illetőleg azokat a pártvezetőségek terjesszék be. Aki az egyik országos listajstrom szerepel, a másikra nem vehető fel, de egyéni kerületben jelölhető. A rendszer megvalósítása érdekében a törpe kerületek kikerekítendők.

A franciaországi kulturharc

Véres összetűzések radikálisok és konzervatívok között

(Páris, március 19. Az Uj Kelet tudósítójától.) Franciaországban most egy — minden jel szerint — kulturharc kezdődik. Az ország ugyan tele van gazdasági gondokkal, Franciaországban összpontosul a világpolitika sok problémája, mégis egy új kulturharc kontúrjai bontakoznak ki és hétről-hétre tapasztnál lehet, hogy a radikális kormányok a Vatikánnal szemben elfoglalt álláspontja új szenvedélyeket visz tüzbe.

Délfranciaországban az elmúlt hónapban Marseillesben és Avignonban pedig a hónap elején a katolikus nagygyűlések során, ahol ezt a kérdést tárgyalták, véres összetűzésekre került a sor a konzervatívok és radikálisok között. E városokban két haláleset is fordult elő. A hangulat azóta semmiel sem lanyhult, éppen ellenkezőleg, fokozódott. Különösen a francia kardinálisok és érsekek pásztorlevelei sokban járultak a hangulat kiélesítéséhez. Az egyházfejedelmek írásai, a hadüzenet határozottságával és keménységével hatnak, szinte forradalmasító erejűek, mert nem kevesebbet követelnek, mint nyílt lázadást az állam intézkedései ellen. A pásztorlevelek kimondják, hogy katolikus ember lehet republikánus, vagy rojalista, vagy bonapartista, azonban, aki szocialista, vagy kommunista, annak semmi köze a katolikus egyházhoz. Egyben hangsúlyozzák a világi törvények elleni harcot, amelyek ezek szerint csak nevük után törvények, valójában sok erköletlenség kuforrásai. E törvényeknek köszönhető a sok házasságtörés és a franciák elnéptelenedése. Felhívják a katolikusokat a harcra való szövetkezésre. Az egyházfejedelmeknek ez a manifesztációja még a jobboldali körök mérsékeltjei között is visszatetszést okozott. Tudjuk, hogy a katolikus klérussal ma Castelnau generális és Millerand azok a politikusok, akik szoroson együttműködnek. És tudjuk azt is, hogy a kormány ellenzéké hiába akarná a nép előtt más oldalról megtámadni Herriotot, sehol visszhangra nem talál. Egyedül a vallás kérdésében lehet a tömegek egy részét megmozgatni. Herriot antkor kormányra jutott, nyíltan kijelentette, hogy a politikusi erköletti értéke abban rejlik, hogy meggyőződéséhez hű marad akkor is, amikor hatalomra jutott. Ezzel kijelentette állásfoglalását a Vatikánnal szemben. És amikor arra került a sor, hogy a Vatikánnal akkreditált francia követet az állam pénzéből fizessék, Herriot pillanatig sem habozott és a költségvetésnek ezt a tételét egyszerűen egy tollvonással kihúzta. Jonnard vatikáni követet pedig visszahívták Rómába.

szal kihúzta. Jonnard vatikáni követet pedig visszahívták Rómába.

Ezzel azonban nem intéződött el a kérdés, mert a konzervatív szenátus, közvetve ugyan, a követség fentartása mellett szavazott. Közvetve azzal, demonstrált Herriot ellen, hogy a költségvetésnek a diplomáciai szolgálatra számtalan tételét nem volt hajlandó megszavazni. Érdekes volt, hogy a külügyi bizottság elnöke de Monzie szenátor, ez alkalommal arra figyelmeztette a bizottság tagjait, hogy ne tegyenek elhamarkodott kijelentéseket. Azzal indokolta ezt a figyelmeztetést, hogy a vatikáni képviselet ügyében kompromisszumos tárgyalások vannak folyamatban. Arról volt szó ugyanis, hogy de Monzie maga, mint rendkívüli követ megy Rómába és ha a pápa Párisban hagyja a nunciust, az egész kérdést ügyesen meg is oldották. Ez azonban röviddel az érsekek manifesztumának kibocsátása előtt történt és ez felfordította és kiélesítette a helyzetet.

Az elzási ügyek fejlődése szólott bele ebbe a dologba a legelhatározottabban.

A kamara az elmúlt hét utolsó napjaiban kezdte tárgyalni azt a törvényt, amely az elzász-lothringiai közigazgatást összeolvastja a francia anyaországgal. Elzászban a konzervatívoknak számos hívók van és ezek is a párisi centralizmus szószólói ugyan, azonban az iskolakérdés tekintetében egész más az álláspontjuk. Az elzásziakat a papok vezetik és természetesen a világi iskolák ellen foglalnak állást. Kedden éles viták folytak a kamarában az elzászi iskolakérdésben.

Strassburg szocialista polgármestere, Peirotas szerint Elzász különálló közigazgatásának eltörlését a felekezeti oktatás eltörlésével kell megkezdeni. Erre feleltek az ismert iskolasztrájkkal. Strassburg püspöke nagy beszédet tartott, amelyben hangsúlyozta, hogy az isteni törvények nem tilják az iskolasztrájkot és ha a felekezeti iskolák ellen törvény lépne életbe, a törvényt nem kell respektálni.

Egyfelől tehát a klérus hadüzenete, másfelől a kormány elszántsága a kormányhatalom érvényéért. És ezzel adva van a kulturharc. A radikális párt deklarációjában lép föl az egyházfejedelmek ellen, akiket a francia nép ellenségeiként jellemez.

A harc e pillanatban áll és nem lehet tudni hová fog fejlődni. Egyelőre közvetítő terv sem merült föl és kérdés, vajjon a kormánynak lesz-e energiája a harcot csirájában elfojtani.

HIREK

Az Uj Kelet az egyetemes erdélyi és bánági zsidó ság napilapja
Szerkesztők: Giszkalay János és dr. Marton Ernő
Felelős szerkesztő Dr. Marton Ernő
Előfizetési árak: Egy hónapra 85 lei, negyedévre 240 lei, félévre 460 lei, egész évre 850 lei.
Az Uj Kelet cikkeinek utánnyomását csak a forrás megjelölésével engedjük meg.

A mai naptár

Nem is maga a tett az, ami belémarkol a zsidó szivbe, hanem az indoklás. Pedig a tett is nagystíli, példát mutató és méltó Bécs város zsidóságához. A bécsi zsidó hitközség közgyűlése, abból az alkalomból, hogy Jeruzsálemben most avatják fel a héber tudományegyetemet, kétszázmillió osztrák koronát ajánlott fel az országépítő alapnak, a Keren Hajjeszónak. Nagy lett volna ez az összegszerűségben és nagy, mint lelki dokumentum.

Péntek
5685 Adár 24
1925 március 20

Ugyanaz a bécsi zsidóság, amely huszonöt évvel ezelőtt hidegen zárta el szivét és zsebét a nagy Herzl szavai elől, a Gudemann rabbi hitközsége, amely szinte gyűlölködve tagadta meg a maga kebelében élő prófétát, most milliókat áldoz a próféta álmainak megteljesítésére. Nagy áldozat, — méltó a nagy lelki átalakuláshoz. És mégis, nem ez az, ami megkapja a zsidó szivét. Az indoklás. Ez volt a szép, a szomuru diadallal lélekbe markoló. „Hogy manapság, amikor á tanulni vágyó fiatalok elöl gyűlölködve zárulnak be az idegen nemzetek egyetemének kapui, legyen egy hatalmas csarnoka a tudományoknak, ahol otthon érezhetik magukat, ahol gyűlölet helyett szeretet fogadja őket.“

Körülbelül így hangzik a kétszázmillió áldozat indoklása. Hát végre! Végre kezd köztudatba menni az, hogy a zsidó állam fölépítése nem csak filantrópikus tett. Hogy nem „üldözött szegény zsidókon“ akarunk vele segíteni, hanem saját magunkon. Hogy amikor a Keren Hajjeszód nyújtja felénk a kezét, hogy amikor a Keren Kajemet csörgeti fülünkbe a perselyt, akkor nem „nekik“, nem „valakiknek“ nem „másoknak“ és nem is „unokáinknak“ ajándékozunk, hanem testi emagunknak adunk. Mint amikor a vagyunkunkat egy vállalkozásba fektetjük. Mi magunk akarunk élni és részesedni belőle. Ezért tesszük és ezért kötelességünk megtenni. A bécsi hitközség megértette, hogy így van és hangos szóval meg is hirdette. A régen halott dr. Gudemann hitközségét így hódította meg örökké élő nagy fia, Herzl Tivadar. g. j.

— **A focsanii zsidók Chirculescu miniszternél.** Bukarestből jelentik: Közölte az Uj Kelet, hogy a focsanii események hatása alatt a zsidóság küldöttségét menesztett Chirculescu miniszterhez, aki tudvalevőleg focsanii származású. Chirculescu munkaügyi miniszter ma fogadta a focsanii zsidók küldöttségét, akik elől felháborodását fejezte ki afölött, hogy a hatóságok nem tudtak érvényt szerezni a rendszabályoknak. Focsanii jelentés szerint Vasilescu és Jonescu főügyessel megkezdték a letartóztatott harminckét diák ügyének tárgyalását. A letartóztatott diákokat az egyes bíróság elé utalják.

— **Felhívás a Haggibbor játékosaihoz.** A Haggibbor vezetősége felhívja az egyesület aktív játékosait, hogy a ma délutáni tréningben fél négy órakor jelenjenek meg a sétatéri pályán.

— **Szakadás a magyar legitimisták között.** Budapestről jelentik: Gróf Zichy János felépésével a magyar legitimista pártban szakadás állott be. Gróf Andrássy Gyula legutóbb azt a szándékát nyilvánította, hogy az összes legitimista csoportokat egy nagy parlamenti pártban kell egyesíteni. Gróf Zichy János és a legitimista polgári elemek nyilatkozatot tettek közé, amelyben hangsúlyozzák, hogy a legitimista gondolatot nem szabad egyetlen pártnak kisajátítani. Mialatt gróf Andrássy egy jobboldali legitimista pártot akar megszervezni, azalatt gróf Zichy János konzervatív és liberális elemeket egyaránt szeretne táborában látni.

Helybenhagyták Esterházy Lujza grófnő egyévi börtönbüntetését

A kémkedéssel gyanúsított grófnő fellebbviteli tárgyalása a pozsonyi táblán

(Pozsony, március 19. Az Uj Kelet tudósítójától.) Néhány nap előtt tárgyalta a pozsonyi ítélőtábla Esterházy Lujza nyitrai lakos ismeretes „kémkedési“ pörét. Mint emlékeztetés, a nyitrai törvényszék 1924 december 15-ikén Esterházy Lujzát egyévi börtönrre és huszezer korona pénzbüntetésre ítélte a Rendtörvénybe ütköző büncselekmény miatt. Esterházy Lujza védője az ítélet ellen fellebbezést jelentett be, de fellebbezett az állami ügyész is súlyosbítás végett.

Esterházy Lujzát tudvalevőleg még a pozsonyi törvényszék vádtanácsa szabadlábra helyezte minden kaució nélkül azzal a kikötéssel, hogy Csehszlovákiát elhagynia nem szabad. A fellebbviteli tárgyaláson, bár személyes megjelenésre nem volt kötelezve, megjelent.

Esterházy Lujzát tulajdonképpen egy elfogott levele miatt ítélték el, amelyben a csehek-ről sértő módon nyilatkozik és amelyből az egész kémkedés vádját az ügyész fölépítette. A védelem azon a címen fellebbezett, hogy nem forog fenn büncselekmény.

Esterházy Lujza védője a bűnvádi perrendtartás 315. szakasza alapján „előterjeszti, hogy az ítélet tartalmára befolyással bírt, hogy a vádlottnál sifire-kulcsot találtak. A vádlott azt állította, hogy ez a titkos kulcs a völegényével: Ostenburggal való levelezéshez kellett, akit az orosz bolsevizmus elleni hadjárat vezetésével akartak megbízni. A pör során eddig nem nyert bizonyítást, hogy ilyen mozgalomról tényleg volt szó. Időközben sikerült megszereznie

— **Az örökéletű német bürokrácia.** A német bürokráciának, amely a császárság alatt tudvalevőleg diadalmasan érvényesült, ma is megvannak még az érdekes jelenségei. Egy berlini újság egész szép koszorút font a bürokrácia virágából. Potsdamban történt, hogy Hylein kereskedő éjjel kereszttülment a városi parkon és három bandita megtámadta. A kereskedő erre közölte, az egyiket meg is sebesítette. A rendőrség Hyleint hatvan márká pénzbüntetésre ítélte, mert nyilvános parkban lövöldözött. Orlovski Márton artista Drezda közelében a vásártéren öngyilkos lett. Csak három nap mulva találták meg holttestét. A drezdai városi hivatal családjától hét márká ötven pfénninget követelt, mert a halott három napig fektet a vásártéren, ahol pedig helyhasználati díjat kell fizetni. Liégnitzben egy kereskedő bejelentette, hogy az egyik csendőrlaktányán még mindig ez a felírás van: Császári csendőrlaktanya. A felírást levették, ellenben a kereskedőt megbüntették két márkára, mert bélyegtelen beadványt intézett a tartományi főnökhöz. A legszebb eset azonban mégis Horn tábornoké, aki a kurfürstenstrassei kaszárnyában megjelent, hogy szemlét tartson az ezred fölött. A tábornok lóháton ment be a kaszárnyába és amikor az őrség elé érkezett, hirtelen féloldali szélhűdést kapott és leesett a lóról. A ló tovarohant, viszont az őrségből senki sem sietett segítségére, mert az őrség fegyverben állott, már pedig a szabályzat szerint fegyverben álló őrség tagjai csak akkor mozdulhatnak meg, ha erre a tábornok engedélyt ad. Horn tábornok jó pár percig fektet a földön, míg azután magához tért, felállott és sántikálva végighaladt az őrség frontja előtt.

— **Ma temették el gróf Tisza Istvánt.** Budapestről jelentik: Ma délelőtt temették el Geszten gróf Tisza Istvánt. A temetésen megjelentek a Tisza-emlékbizottság tagjai Beöthy László és Balogh Jenő vezetésével, továbbá a debreceni Tisza-egyetem küldöttsége Papp rektor vezetésével. Megjelentek a környező törvényhatóságok is, Békés-, Szolnok-, Bihar- és Csanád megyékből.

— **Egy olasz gőzös fascistái tüntetést rendeztek Malta szigete előtt.** Maltából jelentik: Egy olasz gőzös egy szakasz fascistával Malta előtt elvonulva Mussolinit, Olaszországot és Olasz-maltát éltette, amire a máltai helyőrség ellentünettéssel felelt. Az olasz konzul a fedélzetre ment és lecsendesítette a fascistákat.

* **A cluj-kolozsvári izraelita hitközség** folyó hó 22-ikén, vasárnap délelőtt pontosan 10 órakor a hitközség Calea Regele Ferdinand 52 sz. alatt levő alatt levő imatermében nagygyűlést tart, melyre a hitközség szavazásra jogosult tagjai ez-uton is meghívotnak.

a lengyelországi 5-ik hadsereg parancsnoksága által kiállított bizonyítékot, hogy ilyen mozgalomról tényleg szó volt és az Franciaországból indult ki. Ugyancsak csatolja a varsói csehszlovák követség átíratát arról, hogy Tarnovszky gróf és Csikajovszky asszony Lengyelországban nem politikai egyéniségek. (Ez a két név Esterházy Lujza levelében szerepel.)

A védő ezután elmondotta beszédét magyarul. Kétségbevonja Soucsek katonai szakértő vallomásának elfogadhatóságát. Soucsek volt az, aki Esterházy Lujzát figyeltette kémjeivel és ő fogatta el a leveleit. Ez a Soucsek volt az, aki Klima rendőrigazgatóval együtt törvénytelenesen bement a törvényszék fogházába és ott befolyást igyekeztek gyakorolni a vádlottra. Az egész vád Klima rendőrigazgató egyoldalú megállapításán épült fel, amely azt mondja, hogy a vádlott összekötése Ostenburggal nem családi, hanem katonai jellegű volt. Hosszasan cáfolja, hogy Ostenburg Magyarországon katonai faktor volna. Azt, akit hazaárulásért a magyar kormány perbe fogatott, nem lehet egy másik államban katonai faktornak tekinteni.

A vádlott ellen eleinte 16 vádpontot csoportosítottak. Ez később a főtárgyaláson kettőre zsugorodott össze. Fölmentést kér.

Fél 12 órakor hirdették ki az ítéletet. Az elsőbíróság ítéletét egész terjedelmében helybenhagyták, csak a politikai jogvesztést, mint mellékbüntetést mellőzték.

Ugy az ügyész, mint a védő 3 napi megfontolási időt kértek.

— **Lemondott a finn kormány.** Helsingforsból jelentik: A finn parlament elvetette a választójogi törvény módosítását. A kormány emiatt elhatározta lemondását.

— **A shillingszámítás áldozata.** Bécsből jelentik: A shillingben való számítás egy bécsi bankban kellemetlen tévedésre adott alkalmat. A bankban bemutatott egy budapesti csekket, amely 1017 shillingre szolt s melyért 10,170.000 koronát kellett volna kifizetni. A pöntáros azonban tévedésből 101,700.000 koronát fizetett ki. Mikor a majdnem százmillió tévedésre rájötték, a pénz felvétele már eltávozott s kilétét eddig nem tudták megállapítani.

— **A törvényszék visszautasította a Mánás Kaszinó kérését.** A kolozsvári Mánás Kaszinó már hónapokkal ezelőtt kérvényt nyújtott be a kolozsvári törvényszékhez jogi személyiségének elismerése érdekében. A törvényszék referens bírójá, dr. Danilescu, most döntött a kérés ügyében. Eszerint elutasította a Mánás Kaszinó kérését azon az alapon, hogy a kaszinónak huszonhárom idegen álampolgár tagja van, akik nem lehetnek egy idevaló egyesület tagjai.

— **Kommunista zavargások Chicagóban.** Chicagóból jelentik: A Garrick-színházban március 16-ikán egy munkagyűlésen a kommunisták és az oroszországi munkások között, akik Kerezensky hiveinek vallották magukat, véres összecsapásra került a sor. A kommunisták meg akarták zavarni a gyűlést, úgy hogy rendőröket kellett hívni a terembe. Akkor azonban már a két párt ököllel ment egymásnak, úgy, hogy a rendőrök nem is tudtak áttörni a tömegen. Husz ember súlyosan megsebesült, többeket letartóztattak.

* **Purgó** — eredeti dobozban — minden gyógyszerárban.

* **Ne féljen! Hyperol-lal** készítse szájvizét, megvédi fertőző betegségektől, torokfájástól. Kapható minden gyógyszerárban és drogeriában.

Saveanu beszéde a közigazgatási javaslatról

Bukarest, márc. 19. A szenátus mai ülésén Saveanu közegészségügyi miniszter tartott hosszabb beszédet a közigazgatási javaslatról. Beszédét a decentralizáció elvének fejtegetésével kezdte. Leszögezte, hogy a decentralizáció elősegíti a vidék fejlesztését. Sajnálja, hogy elvetették azt a gondolatot, hogy a nők is képviselve legyenek a községi tanácsokban. Ezután kéri a szenátust, fogadják el azt a szakaszt, hogy a prefektus a kormány képviselője. Beszédét azzal végzi, hogy az új törvény, új közigazgatást kell hozzon Romániának.

KÖZGAZDASÁG

Uj rend a vasuti kocsik elosztásánál

Az egyes üzemek kvótán felül is kaphatnak kocsikat

(Bucuresti-Bukarest, március 19. Az Uj Kelet tudósítójától.) Jelentettük már, hogy a CFR vezérigazgatósága új rendszert léptetett életbe az üzemek és gyárak által igényelt vasuti kocsik kiutalására. Az új rendszerrel kapcsolatosan hivatkozik a vezérigazgatóság arra, hogy az üzemek részére kiutalt kocsimennyiséget a múltban egyesek nem vették igénybe és ezáltal azok a vállalatok kerültek hátrányos helyzetbe, amelyeknek kocsiszükségletük meghaladta azt a kvótát, amely őket megillette. Hogy ezt a hátrányos helyzetet megszüntesse, a következő rendeletet küldte szét a bukaresti vezérigazgatóság az egyes kocsiosztó helyekre: Amennyiben az egyes üzemek a már régebben megállapított arányban kiutalt kocsimennyiséget nem vették teljesen igénybe, az így fennmaradt mennyiség azon üzemek részére utalandó ki, melyeknek szükséglete meghaladja a részükre előírányzott kvótát. Az elosztás arányosan történik, amely úgy értelmezendő, ha például a

brassói kocsiosztó helyen kétezer vasuti kocsi van a körzetben lévő üzemek részére kiutalva és ebből az egyes cégek kvótájuk arányában csak ezeröttszáz kocsit vesznek igénybe, úgy a fennmaradó ötszáz rakodásra váró vasuti kocsi azoknak az üzemeknek bocsátandó rendelkezésre, amelyek az esedékes hónap huszadikáig kvótán felüli kocsitöbbletrel jelentettek be igényt. Ez a rendelkezés azonban nem zárja ki azt, hogy azok az üzemek, amelyek kvótájukat nem vették teljesen igénybe, később felmerülő igényüket ne elégíthessék ki, mert ezeknek az üzemeknek minden körülmények között joguk van az őket megillető kocsimennyiséghez és ha az esedékes hónap huszadika után jelentenének be igényt, elsősorban őket kell kielégíteni.

Az igazgatóság felhívja a kocsiosztók figyelmét arra, hogy az egyes körzetek részére megállapított havi kvóta semmi esetre sem léphető túl, miután kvótán felüli kocsimennyiséget a körzetek részére is a vezérigazgatóság utal ki.

Európai gazdasági kis hírek. Az európai műselyemgyártásban Olaszország vezet. A múlt évben 13 millió kg. műselymet termeltek. Az amerikai Uniókban a termelés ugyanakkor 22 millió kg. volt. — A belga szénipar krízisben van, a szénelhelyezés bizonytalan. Az árakat tonnánként 15 frankkal redukálták. A bányák pénztelensége is egyre nagyobb. — Franciaország ásványolajtermése az 1924-ik évben 60.000 tonna volt, az előző év 50.000 tonnájával szemben. Jugoszláviában a Bosznia-hercegovinai pénzintézetek szervezetbe tömörültek érdekeik közös védelmére.

Az Erdélyi Kereskedelmi és Hitelbank R. T. közgyűlése Marosvásárhelyen. Az 55 éves tekintélyes multra visszatekintő Erdélyi Kereskedelmi és Hitelbank szombaton délután tartotta évi rendes közgyűlését a részvényesek nagy érdeklődése mellett. Gróf Teleky Artur elnöki megnyitása után Nemes Elek vezérigazgató terjesztette elő az igazgatóság jelentését. Ebből a jelentésből kiténik, hogy az intézet szép eredményt ért el az elmúlt üzletév folyamán, amennyiben úgy a váltótárca, mint a betétállomány tekintélyesen gyarapodott. A jelentésnek egyhangulag való elfogadása után a közgyűlés elismerő köszönetet mondott Nemes Elek vezérigazgatónak és munkatársainak az intézet eredményes vezetéséért, majd igazgatósági tagokká újból megválasztotta gróf Teleky Artur, gróf Toldalaghy József és Máriaffy Albert urakat.

Csökken a magyarországi drágaság. Budapestről jelentik: Magyarországon a drágasági indexszám február végén 19740-et tett ki a januárvégi 20508-al szemben.

Az első csődkevény a kolozsvári törvénykezéken. Lapunk tegnapi számában ilyen cím alatt megjelent közleménnyel kapcsolatosan arról értesültünk, hogy az ügyben szereplő Rados és Társa cég a „Delicia” cukorkagyár ellen kérte a csődkevény megindítását a kolozsvári törvénykezéknél.

Eredménytelenül végződtek a román adósok tárgyalásai az olasz hitelezőkkel. Rómából jelentik: A román-olasz tárgyalások, melyek a háború előtti adóságok rendezését tűzték ki célul, eredménytelenül végződtek. Az olasz hitelezők nem fogadták el a felajánlott garanciákat, sem pedig a fizetési határidőt. A román delegáció már el is távozott Rómából.

Üzletház épül a Malom-utca sarkán. Kolozsvár város tanácsa már régebben elhatározta, hogy a Malom-utca sarkán tizenhét üzletház álló bazárt építtet. Mint értesültünk, az építkezés rövid időn belül kezdetét veszi, úgy, hogy már néhány hónapon belül az üzleteket nyilvános árlejtés alapján a kereskedők rendelkezésére fogják bocsátani.

A trieszti áru piac. Triesztből jelentik: Triesztben a kávépiac, a líra esése és a new-yorki határidőzlet megerősödése folytán gyengült. Közvetlen brazilai ajánlatokra csak a prompt árunál volt árszilárdulás észlelhető, főleg levantei érdeklődésre. A rizs szilárdabb, főleg indiai áru 3-6 pence avansmantot ért el. — Liszthben, a belföldi áru lanya, míg júniusi terminusra per 100 kg. 15 lírával jegyeznek többet. — Tengeriben erős az áresés, főleg a növekvő jugoszláv-import következtében. — A déligyümölcs piac elhanyagolt, narancs és citromban az utóbbi hetekben 15-20 százalékos volt az áresés. — Az olajmagvak piaca stagnáló, változatlan árákkal. — A zsirpicacon szilárd az irányzat, élénk vételkedvvel.

A mai valutapiac

A mai napon élénk forgalom mellett némi lanylulás mutatkozott a devizapiacra. Az árfolyamok a következők: Osztrák korona 29.50-29.70, magyar korona 340-345, cseh korona 6.15-6.20, francia frank 10.80-10.90, svájci frank 40.30-40.50, dollár 198.00-200.00, angol font 1003-1005, olasz líra 8.70-8.75.

Valutapiac március 19-én:

Bukarest. Devizák: Páris 10.93, Berlin 1003, London 1003, Newyork 209.50, Róma 854.00, Zürich 40.60, Bécs 29.75, Prága 625.

Bukarest. Valuták: Napoleon 770.00, márka 48.50, leva 140, török líra 104, font sterling 965, francia frank 10.75, svájci frank 39.00, olasz líra 850, drachma 345.00, dinár 340.00, dollár 206.50, lengyel márka 38.50, osztrák korona 28.50, magyar korona 27.50, cseh korona 605.

Zürich. Nyitás-Zárlat: Berlin 12346-12346, Amsterdam 207.25-207.25, Newyork 510.00-510.00, London 2480.00-2480.00, Páris 2685.00-2685.00, Milánó 2105.00-2105.00, Prága 1540.00-1540.00, Budapest 72.00-72.00, Belgrád 830.00-830.00, Bukarest 245.00-245.00, Varsó 997875-997875, Bécs 73.25-73.25.

Párisi tőzsde: Bukarest 920.00

A gyarmatárú-kereskedelem helyzete Magyarországon. Budapestről jelentik: A magyarországi gyarmatárúszakmában úgy látszik lezajlott a válság és az utóbbi hetekben már nem fordultak elő fizetésképtelenségek. Ezen a piacon csak az importőrnagykereskedők és a detailisták maradtak meg, az ugynevezett középkereskedelem csaknem teljesen elhullott. Az eladásoknál a nagykereskedők rendkívül óvatosak és mintegy két hónap óta csaknem kizárólag készpénzért árusítanak, mert jobb a kisebb forgalom, mint a nagyobb, ha a követelések egy része behajthatatlan. Az utóbbi időben a világpiacon jelentékenyebben szilárdult a kávé és drágult a tea is. A belföldi árak kezdik megközelíteni a világpiacon árat és a kisterjedelmű üzleti forgalom dacára, sőt a bajba jutott cégek kényszereladásszerű likvidációi ellenére meglehetősen szilárd. Feltűnően drágul a narancs, aminek egyetlen oka, hogy egyre kevesebb cég foglalkozik narancsimporttal, mert a forgalom folszabadtatása után gombamódra szaporodó importőrök nagy része elvesztette pénzét és hátat fordított ennek az üzletnek.

A Radio Reclame Románia S. A. Igazgatósága úgy is, mint a Consum — Közgazdaság — Rumänischer Lloyd kiadója a maga és ö-szes munkatársai nevében mélyeségy gyászszal tudatja, hogy

Székely János

ujsgiró

vá lalatunk alap tása óta igazgatósá-gunk tagja és lapjaink főszerkesztője, fáradhatatlan munkatársunk, legjobb barátunk, 1925 évi március hó 19-én rövid szenvedés után, 34 éves korában Cluj-Kolozsváron elhunyt.

Az igazság fanatikus barcosaként küzdött ragyogó tollal, ékesszólással. Az elhagyottak, a gyengék fáradhatatlan istápolója volt. Feledhetetlen emléket további munkánkban, az ő tisztá szellemében megőrizzük. Temetése 20-án d. e. 1/2 10 órakor lesz a Str. Feleacului (Tordai-ut) 31. számú gyászszáztól.

Cluj-Kolozsvár, 1925. március 19.

Az Igazgatóság

Ha művészi kiváló fa-, vasa- vagy réz-

butort, zongorát

akar venni, ne Marosvásárhelyre és tekintse sajnálja az utat

SZÉKELY ÉS RÉTI

ERDÉLYRÉSZI BUTORGYÁR RÉSZV. TÁRS. butortermelt, asztalosok furnírszükségleteket legolcsóbban itt szerezhetik be

Nyomd meg a gombot,
Fogmosáshoz használj Farmodontot.

MILKA
SUCHARD

TISZTÁN ALPESI TEJ, KAKAO ÉS CUKOR

Tavaszi kalapok, fehérnemű, rag'án gummi- 20% árleszállítással PAPP GÁBORNÁL kabátok és urdivat-cikkeit a legolcsóbban szerozheti be. Cluj, Piata Unirei No. 8. — Timisoara-Getate.

Tavaszi ruhák festése, tisztítása megkezdődött Czinknél, Cluj

Bognár és Szántó Oradea-Mare. Ajánlja saját fajborait és gyümölcs-párlatait termései és uradalmi כשר של פסח

Szerkesztői üzenetek

Sch. S. Careii-Mari. Nagyon szerényen lehet megélni ebből a munkából. Gyengébb fizikumú nem is vállalja. Versében sok érzés lüktet, de a forma, amelyben az érzéseknek hangot ad, még kiforratlan.

S. I. Déva. A vélemények e tekintetben megoszlanak.

G. I. Mi is az ön által jelzett országot tartjuk a legmegfelelőbbnek. Az ország fővárosában ugyanis nagy zsidó tömegek élnek.

L. E. és Sch. N. és N. A. Turda. Forduljon a Palesztina-Hivatalhoz, Cluj, Calea Regele Ferdinand 48.

F. L. Ugy tudjuk, hogy a műegyetem egyik fakultása Párisban van erre berendezve. De ilyen rendszerű kurzusok Lyonban is vannak.

Petroseni. Jüdischer Studentenheim Berlin, Friedrichstrasse 115.

G. M. Zalau és A. Z. Buzias. Forduljon a Palesztina-Hivatalhoz, Cluj, Calea Regele Ferdinand 48. szám.

M. Halmeu. Fájdalom, odáig még nem jutottunk, hogy héber verseket közölhessünk.

G. I. Blaj. Forduljon a Tarbut-igazgatósághoz Cluj, Strada Berthelot.

G. Sacel. Alapszabályait legjobb, ha külön nyomtatják. A Kadima-nyomda héber betűkkel bőségesen föl van szerelve.

D. K. Sighet. Oberrabbiner Akiba Schreiber Bratislava, Tschechoslovaki.

W. M. Dej. Most még nincs postai érintkezés Románia és az illető országok között. Talán néhány hónap múlva erre is meg lesz a mód és alkalom.

M. L. Lupeni. Nur in Ortschaften, wo eine enorme Zahl der Bewohner Juden sind, kan man mit dieser Forderung — im Sinne eines neuen Reglements — an die Schulbehörden herantreten. In Ihrer Gemeinde ist dies aber nicht der Fall.

G. M. Ludosul de Mures. „Ostjüdische Zeitung“ és „Cernowitzer Tageblatt“.

R. A. Careii Mari. Levele elkallódott. Szíveskedjen kérdéseit megismételni.

Reménykedő. Nagyon ügyes és átértett dolgok, de inkább felolvasásra alkalmasak.

W. S. Tinca. Legjobban a bécsi ilyen természetű gyógyintézetek. Amerikába ilyen címen nem lehet eljutni.

G. I. Turda. Fájdalom, erre nincs ingerenciánk.

U. D. Toplita. A könyv első része mostanában hagyta el a sajtót és valószínű, hogy nemsokára követni fogja a második rész is. Levelét eljuttatjuk a szerzőhöz.

SZÍNHÁZ - MŰVÉSZET

Magyar Színház heti műsora

Csütörtök: Viaszvirág (Ujdonság először). Utána: A magyar zenekonzervatórium filharmonikusainak hangversenye. Premierbérlet 46 sz. sorozat 115)
Péntek: Postás Katica (Operett-ujdonság először, Barna Sári vendégjátékával, premierbérlet 47 szám, sorozat 116)

Szombat d. u. 3-kor: Mignon [Népszertű operaelőadás leszalított helyárrakkal. Kóza Ilyvel, Baranyay Jolánna], sorozat 117)

Szombat este fél 8-kor: Postás Katica [Operett-ujdonság 2. adás, bérletszűnetben, Barna Sári vendégjátékával, sorozatszám 118]

Szombat este fél 11-kor: Szeretni (Ujdonság 8. adás, Tárai Ferenc vendégjátékával, sorozatszám 119, napibérlet 89 A)

Vasárnap d. u. fél 8-kor: A pacsirta [Baranyay Jolán vendégjátékával, mérsékelt helyárrakkal, sorozatszám 120)

Vasárnap este 6-kor: Asszonyáldozat [ötödöszer, Tárai Ferenc vendégjátékával, rendez. helyárrakkal, sorozat 121)

Vasárnap este fél 9-kor: Postás Katica (3. adás, Barna Sári vendégjátékával, bérletszűnetben, sorozat 122)

MOZGÓK MŰSORA

Select-mozgó. Péntek, márc. 20. „Ó“ az ég és föld között. Nevettető filmbohózat 7 felvonásban. Főszerepben a világhírű filmkomikus: Harold Lloyd „Ó“.

Műsoron kívül a német köztársaság elnökének, Ebertnek grandiózus temetési ünnepsége.

Uránia-mozgó. Péntek, március 20. Nanouk, az ősember. Rendkívüli filmtelvételek, 6 felvonásban.

Apolló-mozgó. Péntek, március 20. Maciste kinn van a vízből. Hatalmas kalanddráma 5 felvonásban. Főszerepben a fomenális atléta: Maciste.

Műsoron kívül egy amerikai filmbohózat. Főszerepben: Zigotto.

574—1925.

Árverési hirdetés

Közhirő teszem, hogy dr. Klein Mitsa cluji ügyvéd által képviselt Freund Mór temesvári cég javára kéredelmi sódósterhére 2 iógép fog Clujon Str. Sincsi 6 szám alatt, az emeleten 1925 március 24-en d. u. 4 órakor, 28.000 lej kikialtási ár mellett, de azon alul is a K. T. 306. § alapján elárveresíteni. Bántpénz 2800 lej. Vátelár és 2% adó és illeték azonnal fizetendő. A gépek azonnal átvehették.

Cluj, 1925. március 19.

Dr. Ioan Cosma,
notar public.

Hölgyeim! Tavaszi ujdonságok és selyem kalapok érkeztek óriási választékban az

"IDEAL"

kalapüzletbe, Cluj, Wesselényi-u. 8. (Gólya-áruházal szemben). Feltűnő olcsó árak. Átalakításokat modellek után vállalunk.

Husvétli hochprima szilvát

a komkud főrabbi hechszejével és mindenféle fűszerárut szállít

Léb Fivérek

Telefon 471 Cluj. Telefon 471

Jaj de csunya!
Jaj, de csunya!
Jaj, de csunya!

Ha szőrvesztők
jelant kéznek
a női arcon
Egy álom szor

van, mely azokat biztosan és rögtön eltávolítja, az

„ANGOL SZŐRVESTŐ“

melynek használata által a szőröket az arcról, vagy karról úgy lehet kiirtani, hogy a szőrök helye teljesen felismerhetetlen és hófehér lesz.

Ára 30 lej

Diszkrét csomagolás! Egyedül kapható:

Dr. Biró gyógyszerár, Cluj.
8 Lloy 3867

Mielőtt kávéházát renoválja,

kérjen árajánlatot és terveket

Kissling Rudolf és Fia

román csillár- és bronzárúgyártól Timisoara

A világirodalom

legkiválóbbjai az UJ KELET könyvosztályának olcsó könyvcsoportjaiban

I. csoport:

A francia regényirodalom legkiválóbbjainak világhírű regényei. 5 nagyszerű regény 500 lej helyett **320 lej.** Tartalma: Anatole France: Vé zó vágyak. Maupassant: A szép fiu. Claude Farrare: Dax kisasszony. Barbousse: Világosság. Romain Rolland: Egy párisi ház

II. csoport:

A moderu orosz irodalom legkiválóbb íróinak legszebb regényei és novellái. 5 érdekes kötet 400 lej helyett **220 lej.** Tartalma: Andrejev Leonid: Vörös kacsaj. Az orosz novella nagymesterei. Andrejev Leonid: Anaheme. Gorkij Maxim: E y élet regénye. Kuprin: A kriptá.

III. csoport:

Ötletes, mulatságos, neveltető, tréfás könyvek. A humorisztikus irodalom színe java, 5 szípkázóan elmés könyv 150 lej helyett **75 lej.** Karinty Frigyes: Kolumbus tojása. Nagy Lajos: Képtelen természetrajz. Solem Alejchem: A 13 Robinson. Szöllősy Zsigmond: Az orrfogdosó braziliai. Sven Lanye: Sámson és Delila.

IV. csoport:

A humorisztikus irodalom, kacagtató mulatságos, szorakoztató termékei. 6 pompás tréfás könyv 160 lej helyett **80 lej.** Tartalom: Karinty: Kacsalábon forgó kastély. Maupassant: Párisi vasárnapok. Békefi László: A randevu. Mihály István: Ó Ceizler ur. Gosztonyi Adám: Tréfás könyv. Laczkó Géza: Baruti.

Husvétli פסח של

fűszer árú, fajborok, szilva és seprő pálinka, valamiut kitűnő minőségű beszercei

szilva

koriátlan mennyiségben beszereshető

Spéter Mózesnél

Cluj, Piata Mihai Viteazul No 12.

Hirdessen az Uj Keletben!

Nussbaum Testvérek

marosvásárhelyi rövid-, nürnbergi, diszmű- és játékaru nagykereskedés

fióközlete Clujon

(Kolozsvárt). Calea Regele Ferdinand (volt Ferencz József-ut) 40. szám)

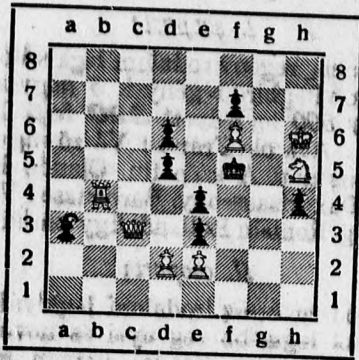
m e g n y í l t !

Eladás csak viszonteladóknak. Telefon 1085.

SAKK

Rovatvezető: Dr. BRÓDY MIKLÓS

15. sz. feladvány.
 Berger Jánostól (Grác). A „Strategie“ 1910-i versenyén dícsérettel kiuntetve).
 Sötét: Kf5, Fa3, gyal.: d5, d6, e3, e4, f7, h4. (8).

Vil: Kh6, Vc3, Bb4, Hh5, gyal.: d2, e2, f6 (7).
 Vilagos indul és a 2-ik lépésre mattot ad.

Megfejtés

A február 20-iki számunkban közölt 13 sz. feladvány (Rosenberg D.-ó) megfejtése.
 (Hadállás: vil. Kd6, Vb3, Hg5, gyal.: e4. Söt.: Kd4, gyal. d5, g7).

- 1. Kd6—e7
- 2. Hc6+
- 3. e×d5#

- 1. ....
- 2. e6+
- 3. Vb5#

- 1. ....
- 2. Kd6+
- 3. Hc6#

Helyesen fejtették meg: Diamant S. (Cluj), Stern I. és Mánú Virgil (Kis-Káán), ifj. Tészler S. (Viseu de sus), dr. Vajda I. Dénes I. (Arad), Deitel N. (Tradam), Friedman I., Weisz B. (Oradea-Mare), Friedman S. (Ghebra), H. Länderné (Sibiu), Gopál, Roth D., Schreier N., Wald J. (Satmar).

Sch. N. (Satmar). Hármassz. haladást mutat, de még mindig nem úti meg egészen a mi (beválljuk, hisz szigorú matróknak).

T. S. (Viseu de sus). Kettése nem volna rossz, de egy tiszta és gazdaságos matija sincs. Gondosabban kidolgozotta várunk.

Sakk-hírek

A Prága-város bajnokságáért lefolyt verseny győztese 6 1/2 ponttal Hasek lett. Második az ismert játzó, H. om-dka 6 ponttal.

A baden-badeni nagy nemzetközi verseny, mely április 15 től majus 15-ig dr. Tarrasch német nagymester vezetésével fog lefolyni, igen érdekesnek ígérkzik. A nagyok közül beneveztek már eddig: Aljechin, dr. T. rtakowar, Grünfeld és Rubinstein. Valószínűleg 20 jáékos lesz, köztük Magyarországtól dr. Vajda Árpád is.

Tavaszi ujdonságok érkeztek

Neumann M.

férfi- és fiu ruhaáruhaza
Cluj, Piata Unirii No 14.

Jó

könyvek:

- Dosztojevszkij: Szegény emberek . 66
- Anatole France: Komediás történet 70
- Flaubert: Három mese . 140
- Dickens: Pickwick Club . 420
- Dante (Babits): Pokol . 170
- " Purgatorium . 170
- " Paradicsom . 170
- Gerald: Szeretni . 160
- Hoffmannsthal: Akárki . 100
- Knut Hamsun: Lyngre szerkesztő 160
- Karínthy: Tanár ur . 110
- " Jelbeszéd . 120
- Jack London: A méhek dala . 72
- Rab Gusztáv: Mocsárláz . 200
- Strindberg: Haláltánc I—II. . 140
- Tagore: Hajótöröttek . 280
- Mark Twain: Koldus és királyfi 130
- Unamuno: Ez aztán a férfi! . 120
- Wells: Felszabadult világ. 90
- Zola: Germinal . 210

Kaphatók az
Uj Kelet könyvosztályában
 Kérjen könyvjegyzéket!

APRÓHIRDETÉSEK

Egyszeri közlésnél egy szó 3—, vastagabb betűtve 6 lej. Legkisebb apróhirdetés 30 lej, állástkeresőknek 30% kedvezmény.
Apróhirdetéseket díjazó díjra fizetendő

Mindennemű 57 שר
 פודד fűszer-k és italok
 שר rel ellátva Frisch
 Hermannál, Arad, Piata
 Ple nei 5. [Zsidó templom
 épület) 8748

Bécsi egyetemet látogatót főiskolai hallgató bármilyen i odai alkalmazást keres. Címet a kiadóhivatal továbbít. 8787

Barzel
 Fierarie
 Vasüzlet
 Cluj-Kolozsvár,
 Piata M. Vit. 13
 Telefon
 1049

Eladó egy majdnem új fekete, nikkelezett, gumikerekből, összecukható sport-gyermekkosci. Cim Vargya, Nagyszám's u 12

Zsidó fiatalember lakást és kosztot kap Egyetem-utca 5, a. 8.

Szakképzett szőlőkezelő áll a keresnielől belépésre. — Megkereséseket „Szőlés” jellegre a kiadóba kér. 8747

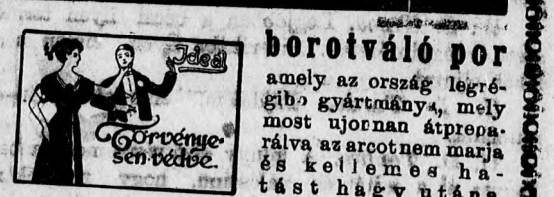
Bor, pálinka és sör kezeléshez érő szaképzett pincomesterei állásra pályázatot hirdetünk. Pályázóktól az tres hordók jökarban tartása is megkívántatik. Igényeiknek feltüntetésével és bizonyítványaikkal ellátott pályázatok „Trsian” Betéti Társaság, Tinea, Judetul Bihor címre küldendők. Az állás azonnal betöltendő. 8746

Jó karban levő, látható irású írógép eladó. Cim a kiadóban.

BEDÓ: Gyakorlati sakkozás

Ára 90 lej

„RASOL IDEAL“

borotváló por amely az ország legrégebbi gyártmánya, mely most újonnan átpreparálva az arcon nem marja és kellemes hatást hagy utána

Kapható 1/4, 1/2 kg. szép csomagolásban. 5 kg vétel franco lej 140—, kisebb mennyiségben lej 84—, vidékre lej 45— kg-tint. Övakođjunk az ártalmatlan utazatoktól. Csak az „IDEAL“ felírású valódí.

Reszling József fodrász
 Cluj, Calea Reg. Ferdinand 30.

VIZ Villany GÁZ

felszerelési cikkek raktára

Fürdőkádák és hályhár, mosdók és csettek. Nickelezett szappan-, pohár, szivacs-, fogkefe- és törülköző tartók.
Üvegpólcok
 nickelezett támaszokkal és borlással, pipere cikkek részére.

Villamos főzőedények, vasalók, kályhák, testmelegítők, hajszárítók és égők minden feszültségre. Csillárok, selyemernyők és buidoir-lámpák. Telefonok és csengők.

Gázharisnyák, invert és egyenes lámpák, ávegburák és poro llán **ernyők.**
 Gázfőzőlapok és kemencék.

Telefon 2-14.

ELECTROHIDRO — CLUJ

Calea Regele Ferdinand No 65.

Kedves Nyomda- és Kinyóvállalat E.-T. nyomda Cluj, Strada Baron L. Pop (volt Brassay-utca) 10 szám.